

Dit andere paradijs

Ander werk van Paul Harding in Nederlandse vertaling

Kwiksilver (roman, 2010)

Enon (roman, 2013)

Paul Harding

Dit andere paradijs

Vertaald door Jan Fastenau

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV
2023

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van
het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *This Other Eden*

Oorspronkelijke uitgever W.W. Norton & Company, Inc., New York

Copyright © 2023 Paul Harding

Copyright vertaling © 2023 Jan Fastenau/Em. Querido's

Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam

Omslag Glenn O'Neill/J. Tapperwijn

Omslagbeeld Getty Images/Trevillion Images/Alamy

Foto auteur Tony Luong

ISBN 978 90 214 7777 0 / NUR 302

www.querido.nl

Voor mijn geweldige moeder, die van lezen
iets onweerstaanbaars maakte.

Malaga Island was van het midden van de negentiende eeuw tot begin twintigste eeuw het woongebied van een mulattengemeenschap van vissers. In 1912 verdreef de regering van Maine zeven- enveertig inwoners uit hun huizen. Hun doden werden opgegraven en elders opnieuw begraven. Acht eilandbewoners werden overgeplaatst naar de Staatsschool voor Zwakzinnigen. 'Het zou volgens mij het beste zijn om de hutten met hun rotzooi en al plat te branden,' zei de toenmalige gouverneur Frederick Plaisted destijds tegen een verslaggever.

In 2010 heeft het parlement van Maine een resolutie aangenomen waarin het zijn 'diepste spijt' betuigde.

– Maine Coast Heritage Trust

1

Benjamin Honey – Amerikaan, Bantoe, Igbo, tot slaaf geboren, vrijgelaten of gevlucht op zijn vijftiende, maar dat wist alleen hijzelf – scheepstimmerman, appelteler in spe, arriveerde in 1793 op het eiland, samen met zijn vrouw Patience, geboren Raferty, meisje uit Galway. Hij had zijn tas met gereedschap bij zich – geschenken van een dankbare kapitein die hij van de verdrinkingsdood had gered of spullen die hij tijdens een muiterij op een schip had geroofd nadat hij de kapitein had omgebracht, afhankelijk van wie het beweerde – en een waterdichte houten doos waarin twaalf juten zakjes zaten. Elk zakje bevatte zaden van een andere appelsort. Honey had de zaden verzameld in de jaren toen hij als landarbeider werkte en later als zeeman. Hij herinnerde zich dat hij als kind in een boomgaard was geweest, zij het niet waar en wanneer, samen met zijn moeder of met een vrouw wier gezicht in de loop van de jaren was vervormd tot zijn voorstelling van het gezicht van zijn moeder, en ook de geur van de bomen en de appels stond hem nog bij. De herinnering werd een visioen van de tuin waarheen hij terug wilde keren. Niets mysterieus – het was het paradijs. Jaren verstreken en onderwijl breidde hij zijn zadencollectie uit. 's Avonds somde hij de namen op voor het slapengaan. Ashmead's Kernel, Flower of Kent, Duchess of Oldenburg en Warner's King. Ballyfatten, Catshead.

Nadat Benjamin en Patience Honey waren aangekomen op het eiland – amper honderd meter van het vasteland, ervan gescheiden door een vaargeul, bijna zeventien hectare groot, vierhonderd meter breed van oost naar west en vijfhonderd meter lang van noord naar zuid, destijds onbewoond met als enige

spoor van mensen een in onbruik geraakte schelpenbank van de Penobscot-indianen – en nadat ze zich daar hadden gevestigd, plantte hij zijn appelzaden.

Niet één zaadje kwam tot wasdom. Benjamin was zo kwaad om zijn ondeskundigheid dat hij het jaar erna zodra hij tijd had overstak naar het vasteland, waar hij op het platteland achter het dorp van zes of zeven huizen dat Foxden heette en recht tegenover het eiland lag op zoek ging naar boomgaarden en hun eigenaars en zijn vaardigheden als timmerman ruilde voor zaden en instructies om ze te laten ontkiemen en de bomen en hun fruit op te kweken.

Naarmate de tijd verstreek kwamen Benjamin en Patience en hun zonen en dochters en kleinzonen en kleindochters en achterkleinkinderen steeds sporadischer van hun eiland af, maar tegen het einde van de achttiende eeuw was het nog niet zo riskant voor een Zwarte om door het land te zwerven als het later zou worden. Elke gezonde volwassene die zich koest hield en wilde bijspringen om te overleven werd geaccepteerd. Dat was het verhaal dat onder zijn nakomelingen werd doorverteld. Dus trok Benjamin rond en vond hij boerderijen waar hij mee kon helpen om een schuur te bouwen of dakspanen te kloven of een stuk landbouwgrond te ontginnen, en dan kwam hij thuis met zaadjes die ontkiemden en wortels vormden en uitgroeiden tot de bomen van het paradijs uit zijn herinnering.

Roxbury-winterappels, Rhode Island-groeningen, Woodpeckers en Newtown-pippelings. Benjamin Honey had een boomgaard met tweeëndertig appelbomen die aan het einde van de zomer van 1814 vrucht begonnen te dragen, tien jaar nadat hij ze had geplant. Pippelings waren ideaal voor taarten, Woodpeckers voor cider. Kinderen daagden elkaar uit om in zure groeningen te bijten en lachten elkaar uit als hun ogen traanden en hun mond samentrok. Winterappels waren het lekkerst zo uit de boom.

Benjamin Honey overzag zijn boomgaard in de koele avondlucht en het opgloeiende iriserende licht van de ondergaande zon dat wegzonk in de oceaan – groen en purper dat zich van hun

schelle effen daglichtklaarte verdiepte tot catacomben van schemerig fruit en tak en blad. Het voelde aan alsof zijn moeder ergens tussen de rijen bomen stond. Ze zou in een witte zondagse jurk die de verschietende kleuren en lichtval opzoog vanachter een boom tevoorschijn stappen en naar hem lachen. Hij ademde de geurige lucht in, zoutig, zoals alles op het eiland, en nam een hap van de appel in zijn hand.

Op de eerste lentedag van 1911 zat Esther Honey, achterklein-
dochter van Benjamin en Patience, in haar schommelstoel
naast de houtkachel in haar keet op Apple Island te soezen.
Sneeuw stroomde uit de hemel. Wind schuurde het eiland en
klapte tegen de ramen als reuzenhanden en trapte tegen de
deur als een reuzenhiel en tastte de sneeuw tegen de noordkant
van de keet op tot aan het dak. Het eiland een granieten kiezel
in de ijzige Atlantische wadden, de wolken zo laag dat ze met
hun buik over de top van de dennenboom boven op het klif
schraapten.

Esther zat te dommelen met haar kleindochter Charlotte
op schoot, tegen haar knokige lijf genesteld, gewikkeld in een
baan wol van een Hudson's Bay-deken die lang geleden in
kwarten was geknipt en onder haar verkleumde voorouders
was verdeeld, en een honderd jaar oude quilt gestikt van lap-
pen die nog ouder waren. Het meisje kreeg maar weinig warm-
te van haar graatmagere grootmoeder en de oude vrouw had
eigenlijk geen behoefte aan de warmte die haar kleinkind gaf,
geen plek, in feite, om die warmte op te nemen, zo tenger als ze
was en zo lang gewend aan de minimale warmte die vereist is
om een lichaam in leven te houden, maar toch vonden ze soe-
laas bij elkaar.

Esthers zoon Eha – de vader van Charlotte – stond op van
zijn kruk en gooide een voor een vier van het laatste dozijn
dakspanen op de sintels in de kachel. Vorige zomer hadden
ze van de bedeling onverklaarbaar genoeg een lading dak-
spanen gekregen die ze helemaal niet nodig hadden. Eha en

Zachary Hand to God Proverbs waren voortreffelijke timmerlui en konden veel betere cederspanen maken dan deze, maar de laatste vier jaar kwam er elke zomer een zending voedsel en benodigdheden van de bedeling en de bewoners van Apple Island wisten geen raad met sommige van die spullen, zoals de spanen, of op een keer een paardenzadel voor een eiland waarop maar een handvol mensen en drie honden woonden. Met het eten en de goederen kwam ook Matthew Diamond, een alleenstaande gepensioneerd leraar die, financieel gesteund door het Seminarie voor Theologie en Missie van Enon, elke maand juni van ergens in Massachusetts kwam gereisd om in zijn zomerhuisje te logeren – bij helder weer zichtbaar op het vasteland, driehonderd meter aan de overkant van de vaargeul in Foxden – en elke ochtend in zijn bootje naar Apple Island te roeien waar hij preekte, meehielp in een moestuin of bij een lekkend dak en les gaf in het enige klaslokaal van het schoolgebouwtje dat hij samen met Eha Honey en Zachary Hand to God Proverbs had gebouwd.

Waardeloze troep, gewoon, zei Eha terwijl hij na de laatste spaan de houtkachel dichtdeed.

Tabitha Honey, Eha's andere dochter, twee jaar ouder dan haar zusje Charlotte van acht, schoof op haar achterste over de koude vloer om dichterbij de kachel te gaan zitten. Ze droeg twee paar kousen, drie oude jurkjes, een gedoneerde wollen jas die door de bedeling was gestuurd en het enige paar schoenen dat ze had, jongensschoenen die van haar grote broer Ethan waren geweest tot hij eruit was gegroeid. Ze waren te groot voor haar en ze had ze bij de neus en de hiel volgepropt met hooi dat als snorharen uit kieren van de zolen stak. Tabitha droeg een ander kwart van de Hudson's Bay-deken over haar hoofd en schouders.

Kom hier, Victor, zei Tabitha tegen de kat die ineengerold achter de kachel lag. Pss pss, kom dan, Vic. Ze wilde dat de kat bij haar op schoot kwam, voor wat warmte. Victor hief zijn kop op en keek het meisje aan. Hij liet zijn kop weer zakken en kneep zijn ogen half dicht.

Ik hoop dat je in de fik vliegt, stuk chagrijn, zei Tabitha.

Ethan Honey, vijftien, Eha's oudste kind, zat aan de andere kant van de kamer op een houten kist, in de koudste hoek, waar hij met een brok houtskool zijn grootmoeder en zusje tekende op een oude plaatselijke krant die Matthew Diamond hem vorige herfst had gegeven op de dag voor hij zijn zomerhuisje afsloot en terugging naar Massachusetts. De neus van de jongen was rood, zijn lippen paars. Zijn vingers en handen waren wit en blauw gevlekt, alsof het bloed door klonten rijm onder de huid werd opgezogen. Hij concentreerde zich op zijn grootmoeder en zusje en hun verstrengelde gestalten kwamen steeds scherper in zicht op de voorpagina van de *Foxden Journal* en schenen te zweven boven de artikelen over de tiende jaarlijkse veteranenparade plus bal, zes Chinezen uitgezet, een vermiste driemastschoener, advertenties voor vijgensiroop, slappe gleufhoeden en zwarte japonstoffen.

Vertel nog eens over de vloed, oma, zei Tabitha, haar blik nog steeds op de kat.

Charlotte richtte haar hoofd op van haar grootmoeders borst en zei: Ja, vertel het nog eens, oma!

Ethan keek van zijn tekening naar zijn grootmoeder en zusje en terug. Hij zei niets maar wilde even graag als zijn zusjes dat zijn grootmoeder het verhaal over de orkaan vertelde waardoor het eiland bijna was weggespoeld en zijn hele familie bijna weggevaagd.

Eha liep van de kachel naar de hoek tegenover Ethan en kiepte een mand die op een plank stond naar zich toe en keek erin.

Ik maak deze aardappels klaar en er is ook nog wat gezouten vis, zei hij. En een blik melk.

Willen jullie dat verhaal over de vloed horen? Dat oude verhaal? Alweer? vroeg Esther Honey.

Ja, oma, toe!

Toe, oma, vertel het nog eens!

Nou, die vloed was nu bijna honderd jaar geleden, begon ze. Lang geleden, in 1815.

In september 1815 stak er een orkaan op, tweeëntwintig jaar nadat Benjamin en Patience Honey naar het eiland waren gekomen en de nederzetting hadden gesticht. Er woonden toen bijna dertig mensen in een stuk of zes huizen, onder wie de eerste Proverb- en Lark-families uit Angola en Kaapverdië en de anderen uit Edinburgh – Patience zelf oorspronkelijk uit Galway, Ierland, voordat ze Benjamin ontmoette toen die door Nova Scotia trok en ze met hem meeging – en drie Penobscot-vrouwen, zussen die hun ouders hadden verloren toen ze nog klein waren. Een gigantische vloedgolf van zes meter hoog denderde de baai binnen en voerde huizen en schepen met zich mee. Toen de muur van water neerbeukte zwiepte hij de helft van de bomen en alle huizen van het eiland en verzwolg alles, samen met twee Honeys, drie Proverbs, een van de Penobscot-zussen, drie honden, zes katten en een geit die Enoch heette. De orkaan bulderde zo hard dat Patience Honey eerst dacht dat ze doof was geworden – dat wil zeggen, tot ze de vloedgolf als een lawine op hen af hoorde komen, met allemaal huizen en schepen en bomen en mensen en koeien en paarden die erin rondkolkten, krijsend en loeiend en hinnikend en versplinterend en verbrijzelend en recht op het eiland af razend. Toen besepte ze dat alles misschien wel verloren ging, dat dit misschien wel de hemelse gerechtigheid was, het verzegelde boek ontsloten, dat er nog maar zo weinig bomen zouden staan wanneer zij allen door de bezem van het verderf waren weggevaagd dat een jong kind ze zou kunnen tellen, en dat hun familieleden zeldzamer dan goud zouden zijn. Maar niet allemaal dood. Niet iedereen. Patience wist het. Een paar Honeys zouden standhouden, een paar Proverbs overleven. Een of twee Larks zouden het redden. En dus, om redenen die ze naderhand nooit kon verklaren, griste ze de vlag die ze zelf had genaaid van lapjes van de Amerikaanse vlag en van de Portugese kroon en de gouden Ierse harp als een vrouwenfiguur – die zo sterk op een boegbeeld leek dat haar echtgenoot steeds aan het boegbeeld van het schip moest denken waarop hij had gevaren en dat voor de kust was gezonken, waardoor het

kwam dat hij op het eiland was beland – en de verschoten, wazige doeken die met Bantoe-driehoeken en -ruiten en -cirkels waren geborduurd die Benjamin altijd bij zich had gehad, die man en vrouw en huwelijk en de opgaande zon en de ondergaande zon betekenden zoals hij haar had uitgelegd en waarvan hij steeds beweerde dat ze van zijn overgrootvader waren geweest, al geloofde ze in het diepst van haar hart niet dat het waar was, en knoopte hem als een sjaal om haar hals en pakte toen Benjamin bij zijn hand en trok hem hun huisje uit, de storm in. Ze zwoer dat het een voorgevoel was, want zij en haar man waren nog maar net de deur uit toen het huisje losbrak van zijn palen en achter hen neerstortte, opstuiterde en als een baal hooi die van een mijt rolde in gruzelementen viel en in zee kwakte. Nu ze buiten stond en het inferno overzag weigerden haar benen dienst. Ze was ervan overtuigd dat dit het laatste oordeel was en dat zou geschieden wat moest geschieden; het was zinloos om te proberen aan de uitgestrekte arm van de Heer te ontsnappen.

Benjamin brulde tegen haar boven de bulderende orkaan uit: De boom, de boom! En hij wees naar de hoogste boom op het eiland, de dennenboom, boven op het klif. Benjamin wees en wendde zijn gezicht naar dat van zijn vrouw en wees.

De boom in!

Wind ranselde zijn kiel en de regen striemde en stroomde langs zijn gezicht en droop uit zijn haar en er kliefde een bliksemschicht door de hemel en donder dreunde tegen de aarde en de zee en hij brulde weer boven de bulderende storm uit: De boom! En Patience dacht aan hun volwassen kinderen en hun jonge kleinkinderen en gilte tegen haar man: De kinderen! En Benjamin keek langs zijn vrouw en daar kwamen hun kinderen en kleinkinderen, doorweekt, zwoegend tegen de wind en striemende regen. De zee rees nu op tot aan de ramen van de oude hut van de Larks en stortte door de kapotte ruiten naar binnen, en de hoogste aanzwellende golven daverden bijna neer tot aan de plek waar nog geen twee minuten eerder zijn eigen huis had gestaan en zogen daar alle grond weg

van de rotsen, de zwarte en grauwe en sinister bleekgroene Atlantische Oceaan in, en hij schreeuwde: Naar de boom! En hij holde naar zijn volwassen kinderen en jonge kleinkinderen en griste twee kletsnatte kleintjes uit de armen van hun moeder en rende ermee naar de dennenboom, onder elke arm één. En de wind loeide en tolde en ze wankelden ertegenin, de ene keer zowat naar het klif geblazen, de andere keer bijna weer teruggeblazen. Toen ze bij de boom kwamen ging een van de zonen van Benjamin en Patience – ik meen dat ze altijd zei dat het Thomas was – op Benjamins schouders staan en de andere zonen en dochters klommen tegen de twee mannen omhoog en grepen de laagste takken van de oude dennenboom vast, en toen ze zo goed mogelijk houvast hadden gevonden in die hele chaos gooiden de anderen de doorweekte kinderen een voor een naar hen op. Zodra Patience in de boom was geklommen en Thomas haar was gevolgd, klauterde Benjamin tegen de stam omhoog alsof het de mast van een schip was en brulde weer: Zo hoog als jullie kunnen! En alle Honeys in die oude boom klommen uit alle macht hoger, de kinderen krijsend en schreiend, de mannen en vrouwen krijsend en schreiend, tot de hele drijfnapte familie zich aan elkaar en aan de stam vastklampte in een bibberende, hijgende zwerm boven in die slingerende, doorbuigende, machtige oude boom die als een zweep heen en weer snokte in de wind. En toen hoorden ze allemaal een nog luider gedonder door het kabaal heen dreunen en het hele eiland schokte onder hen en telegrafeerde hun ondergang. En terwijl Patience Honey een van haar kleinkindjes zo stevig als ze kon met één arm tegen haar zij hield en met de andere de boom omklemde keek ze naar het zuiden, naar de baai, en daar zag ze die volgestouwde vloedgolf met allemaal bomen en gebouwen en gillende mensen en karren en zeilsloepen en schoeners die in zijn zoutwaterboezem rondkolkten, en een oude zeekapitein die Burnham heette en die in zijn pijjekker in een bootje over die helse golfkam roeide terwijl hij een pijp rookte met de kop omlaag om het zeewater eruit te houden en het uitschreeuwde van dolle vreugde om die ultieme

uitzinnige heksenketel, en dat hele massief van water en verderf jakkerde recht op de Honeys af in hun boom, die nu meer een twijgje leek, een tandenstoker, een natte grasspriet afgezet tegen dat immense gebergte van oceaan en verwoesting. Wat naderhand steeds het griezelige ervan was, zei Patience altijd, wat het huiveringwekkende ervan was waardoor haar ingewanden voelden alsof ze van zand waren, was hoe stil het allemaal leek, als een ingehouden adem, vlak voor de zondvloed hen bereikte, hoe adembenemend snel maar haast geluidloos en daardoor gewoonweg grandioos het was, al die mensen en bomen en schepen en paarden die over elkaar heen buiteland langswervelden binnen die stortzee. In wezen was het niet stil maar eerder zo luid dat het te hevig was om te horen. Ik kon het niet horen in die ene seconde omdat het gewoon een te hard geluid was voor mijn oren.

Het water trof als eerste de zuidkust van het eiland en verzwoeg die in één vloeiende hap. Daarna ramde het tegen de kartelige ruggengraat van vast gesteente die over het midden van het eiland liep en brak eroverheen met een gerasp als van een zaagblad. Toen het water tegen de steile rotswand van het klif sloeg barstte het vlak voor de boom vol eilandbewoners uiteen over de horizon, waarna het heel even verstarde en in een apocalyptisch entablement bleef hangen waarvan Patience later altijd zei dat het, in die halve tel voor het allemaal weer neerstortte en verder raasde, eruitzag zoals het splijten van de zee de arme Israëlieten moest hebben toegeleken. Ik begon alle hoop zowat op te geven in die boom, die ik zo hard omklemde dat de schors in mijn armen sneed en me deze litten bezorgde, en hield de baby zo stijf tegen me aan dat ik dacht dat ik hem dooddrukte, doorweekt tot op het bot en gillend en zwoegend om niet los te laten, maar toen die verwoestende vloedgolf vlak voor me uiteenbarstte zag ik in een flits, maar tot diep in mijn ziel, een droge, brede weg dwars door de zee lopen met drommen herders en schapen en oude vrouwen op ezels en hoopjes kinderen die ineengerold in het hooi op gammele karren lagen te slapen. De gespleten zee torende